

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 410/2022 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen hoitajamitoituksen nostosta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Joonas Köntän /kesk näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 410/2022 vp:

Onko hallituksella tiedossa, montako hoivapaikkaa Suomessa joudutaan sulkemaan, jos 1.4.2023 voimaan tuleva vaatimus 0,7 hoitajamitoituksesta astuu voimaan,

onko hallituksella tiedossa, mistä saadaan mitoituksen vaatimat tuhannet uudet hoitajat,

onko hallitus tarkastellut vaihtoehtoa joustaa hoitajamitoituksesta, mikäli hoivapaikassa potilasmateriaali olisi sellainen, että sen hoitamiseen ei vaadita nykyistä tai tulevaa 0,7:n vahvuutta ja

onko hallitus tarkastellut mahdollisuutta siirtää 0,7:n mitoituksen voimaantuloa vuodella, jotta hyvinvointialueilla on mahdollisuuksia valmistautua nykyistä paremmin?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon henkilöstömitoituksesta säädettiin merkittävien hoidon laatua heikentävien ja asiakasturvallisuutta vaarantavien puutteiden vuoksi. Laissa ollut laadullinen velvoite riittävään henkilöstöön ja laatusuosituksen numeerinen suositus osoittautuivat riittämättömiksi turvaamaan laadukasta hoitoa ja asiakasturvallisuutta. Toimijoita velvoittava numeerinen vähimmäismitoitus lainsäädäntöön todettiin välttämättömäksi. Hoitajamitoitus tuli voimaan loppuvuodesta 2020, mutta siihen tuli useiden vuosien siirtymäaika, jotta kunnan ja muut palveluntuottajat voisivat varautua henkilöstötarpeen ja kustannusten kasvuun.

Riittämättömän henkilöstömitoituksen vuoksi täyttämättömien asiakaspaikkojen tämänhetkistä tai tulevaa määrää ei ole mahdollista arvioida, koska paikkoja on täyttämättä myös muista syistä. THL:n alustavien tulosten perusteella näyttää siltä, että ympärivuorokautisen hoidon asiakasmäärät eivät toukokuun 2021 ja 2022 välillä ole muuttuneet. Siten paikkamäärässä ei tällä ajanjaksolla ole tapahtunut kovin suurta muutosta. Kesän aikana sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköissä on usein kesäsulkuja ja tänä vuonna tilannetta ovat vaikeuttaneet muun muassa koronataunnat ja työmarkkinatilanne.

THL:n toukokuussa 2022 tekemän henkilöstömitoituksen seurannan perusteella lisäystä henkilöstössä on tapahtunut. Tämänhetkisen arvion mukaan tarvitaan 3 500 henkilön työpanos lisää, jotta vanhuspalveluissa kyetään saavuttamaan vanhuspalvelulain edellyttämä mitoitus 0,7 hoitajaa asiakasta kohti huhtikuussa 2023. Marraskuussa tehdyn arvion mukaan työpanosta olisi tarvittu 5 200 henkilön verran lisää. Riittävän henkilöstön turvaamiseksi on toteutettava monia erilaisia toimia.

Henkilöstömitoituksen toimeenpanoa ei monissa kunnissa ja toimintayksiköissä ole viety loppuun. Ensisijaisesti henkilöstöpulaa tulisi ratkaista lainsäädäntöön sisältyvillä keinoilla. Esi-merkiksi välillisiin tehtäviin ei kaikilta osin ole palkattu tai hankittu erillistä resurssia. Toteuttamalla välillinen työ erillisen resurssin avulla, voidaan ammattihenkilöiden saatavuutta parantaa ja siten osaltaan varmistaa mitoituksen mukainen henkilökunta.

Monet lain mukaiset mahdollisuudet ovat THL:n seurannan perusteella osin varsin vähän hyödynnettyjä. Hoiva-avustajia on toimintayksiköissä verrattain vähän ja muutamilla alueilla ei juuri lainkaan. Valvontaviranomaisten uudet mitoituslainsäädännön huomioivat ohjeistukset mahdollistavat hoiva-avustajien merkittävän lisäämisen avustaviin tehtäviin, jolloin ammattihenkilöt voivat keskittyä ammattitaitoa vaativiin tehtäviin. Alueelliset tarpeet ja rekrytoinnin esteet selvitetään sekä kuntien että yksityisten palveluntuottajien osalta alkusyksystä. TEM:n kanssa on käynnistetty yhteistyö hoiva-avustajien työvoimakoulutuksen lisäämiseksi.

Myös muita sote-ammattilaisia kuin lähi- ja sairaanhoitajia on henkilöstössä vähän. Siten henkilöstörakennetta monipuolistamalla voidaan parantaa henkilöstön saatavuutta ja toisaalta vastata kokonaisvaltaisemmin asiakkaiden tarpeisiin. Laki mahdollistaa myös sosiaalisen toimintakyvyn edistämiseen käytettävän henkilöstön laskemisen mitoitukseen. Osa heistä voi olla muita kuin sote-koulutettuja, esimerkiksi kulttuuri-, taide- tai liikunta-alojen ammattilaisia. Lisäksi perhehoitolakiin sisältyvä kotiin annettava perhehoito mahdollistaa niin sanottujen kiertävien perhehoitajien käyttämisen erityisesti omaishoitajien vapaapäivien sijaistuksissa, jolloin niihin käytettyjä ympärivuorokautisen hoidon paikkoja ja henkilöstöä vapautuu muuhun käyttöön.

Yhteensä edellä mainittuihin toimiin sisältyy merkittävä lisäyspotentiaali ja henkilöstömitoituksen toimeenpanon lykkäämistä tulisi harkita vasta, mikäli niiden avulla lain edellyttämää mitoitusta ei saavuteta.

Koulutusmäärien lisääminen on keskeinen keino henkilöstön saatavuuden turvaamisessa. Mitoituslainsäädännön valmistelun yhteydessä arvioitiin, että lähihoitajien koulutukseen tarvitaan määrällinen lisäpanostus vuosille 2020-2024, jolla saataisiin tuotettua varantoon 5 000 lähihoitajaa. Sairaanhoitajien koulutustarpeeksi arvioitiin 530 uutta sairaanhoitajaa lähivuosina. Koulutuspaikkojen lisäämisen rahoitus on huomioitu julkisen talouden suunnitelmassa.

Huolehtimalla sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön riittävästä koulutusmääristä, uudistamalla työnjakoa ja työn organisoimista työpaikoilla, parantamalla työhyvinvointia eri keinoin sekä hyödyntämällä teknologisia ratkaisuja monipuolisesti voidaan varmistaa riittävä henkilöstön saatavuus uudistuksen toteuttamiseksi ja tulevaisuuden työvoimatarpeisiin vastaamiseksi. Tätä työtä tehdään parhaillaan myös sote-henkilöstön saatavuuden ja riittävyyden ohjelmassa/työryhmässä.

Asiakkaita, jotka eivät tarvitse henkilökunnan jatkuvaa läsnäoloa ja joiden toimintakyky ei edellytä 0,7 mitoitusta ei ole tarpeen sijoittaa tehostetun palveluasumisen, jatkossa ympärivuorokautisen palveluasumisen yksiköihin. Lainsäädäntöuudistuksen toisessa vaiheessa yhtenä painopisteenä on hallitusohjelman mukaisesti ollut kotihoidon ja tehostetun palveluasumisen väliin sijoituvien palvelujen mahdollistaminen ja palveluvalikoiman monipuolistaminen. Eduskunnan hyväksymän lain mukainen yhteisöllinen asuminen antaa mahdollisuuden sekä yksilöllisiin tarpeisiin vastaavien, että sosiaalisen vuorovaikutuksen palvelujen tarjoamisen niille asiakkaille, jotka eivät syystä tai toisesta enää voi turvallisesti asua aiemmassa kodissaan, mutta eivät vielä tarvitse ympärivuorokautisesti läsnä olevaa henkilökuntaa. Lakiin sisältyy myös mahdollisuus yhdistää samaan rakennuskokonaisuuteen sekä yhteisöllistä asumista että ympärivuorokautista palveluasumista. Tällöin asiakas voi mahdollisuuksien mukaan jatkaa asumista samassa asunnossa, vaikka palvelutarve jossain vaiheessa muuttuisi yhteisöllisestä asumisesta ympärivuorokautiseen palveluasumiseen.

Helsingissä 23.8.2022

Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén